

Омельковець Р. Особливості народної ботанічної термінології в українських західнополіських говірках // Лінгвостилістичні студії. 2018. Вип. 8. С. 106–114.
Omelkovets R. The Peculiarities of the Folk Botanical Terminology in the Ukrainian Western-Polissian Dialects // Lingvostilistični studii. 2018. Iss. 8. P. 106–114.

УДК 811.161.2'28'373.46(477.81/.82):58

ОСОБЛИВОСТІ НАРОДНОЇ БОТАНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УКРАЇНСЬКИХ ЗАХІДНОПОЛІСЬКИХ ГОВІРКАХ

Руслана Омельковець

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Стаття присвячена дослідженню однієї з найстаріших терміносистем української мови – ботанічної термінології. Показано чинники формування цієї терміносистеми в українських західнополіських говірках та висвітлено її структурні й семантичні особливості. Встановлено, що семантичні деривати є наслідком метонімічного та метафоричного перенесень на основі асоціативного зв'язку за просторовою, часовою чи логічною суміжністю.

Ключові слова: лексема, ботанічна термінологія, фітономени, західнополіські говірки, семантичні моделі, номінативна варіативність, лексична варіативність.

Вступ. Невід'ємною складовою лексичної системи мови є наукова термінологія. «Терміни є тими одиницями мови, які допомагають їй здійснювати одну з основних своїх функцій – функцію пізнавально-інформативну, пов'язану з реєстрацією та збереженням нагромаджених людством знань» [10, с. 3]. Характерною особливістю української наукової термінології є те, що вона почала формуватися не в наукових трактатах, а в науково-практичному жанрі. Найпоширенішими пам'ятками були травники та лікарські порадики [12, с. 7]. Основним її ядром є народна термінологія, яка складалася протягом віків. Величезний лексичний пласт, що відбиває давні знання людини про рослинний світ, охоплюють назви флорооб'єктів, які є невід'ємною частиною народної ботанічної термінології. Фітономени – вагома і дуже цікава ланка кожної мови. Ця лексико-тематична група характеризується давністю свого походження, активністю застосування та багатством семантичних варіантів.

У літературних джерелах зафіксовано понад 30 тисяч українських народних назв рослин. Унікальною працею, виконаною на стику ботаніки і лексикографії, є словник українських наукових і народних назв судинних рослин Ю. Й. Кобіва [3, с. 13]. Чимало досягнуто в галузі вивчення ботанічної лексики в останні десятиріччя. Ряд мовознавців докладно вивчили регіональну лексику в різних частинах України, зокрема фітономени степових говірок досліджували П. Ю. Гриценко, Л. Д. Фроляк, Л. А. Москаленко; середньонаддніпрянських – Т. М. Тищенко; східнополіських – О. А. Малахівська, М. В. Поістогова; середньополіських – М. В. Никончук;

закарпатських – Й. О. Дзендзелівський, І. В. Сабадош, О. Ф. Миголинець; східнословобожанських – А. О. Скорофатова; центральноподільських – І. В. Гороф'янюк; чорнобильських – О. А. Малахівська, М. В. Поїстогова, М. М. Ткачук.

Західнополіські фітономени як окрема група лексики української мови впродовж останнього десятиліття стали об'єктом ряду розвідок Р. С. Омельковець [5–8]. Словник ботанічної лексики західнополіських говірок [9] вводить у науковий обіг новий лексичний матеріал (приблизно 4 тисячі найменувань на позначення 513 видів флорооб'єктів та понять, пов'язаних із ними), який може бути використаний при підготовці нового великого словника української народної номенклатури рослин, Атласу поліської народної медицини. Ця праця не претендує на вичерпність, оскільки досліджено лише 330 говірок Західного Полісся і розглянуто лише 475 видів вищих дикорослих і культурних рослин та грибів. Варто також зауважити, що не всі фітооб'єкти відомі респондентам. Не завжди вони можуть розрізнити представників навіть одного роду, які схожі за зовнішніми ознаками.

Мета дослідження – показати чинники формування народної ботанічної термінології в українських західнополіських говірках та з'ясувати структурні й семантичні особливості досліджуваної терміносистеми.

Матеріал і методи дослідження. Джерелами дослідження послужили власні польові записи, здійснені за спеціально укладеною програмою. У роботі використано метод компонентного аналізу (для з'ясування семантичної структури опорних лексем) та метод кількісних підрахунків, що уможливив визначення номінативної та лексичної варіативності досліджуваної терміносистеми.

Результати дослідження та дискусія. Головним джерелом української ботанічної номенклатури зараз є «Определитель высших растений Украины» [1] – видання з найповнішим реєстром таксонів. Тому використовуємо номенклатурну терміносистему, наведену саме тут. Майже половина назв родів – це транслітерації, тобто механічно запозичені чужомовні слова латинського чи грецького походження. Для них добре відомі українські відповідники, наприклад, *хамерій вузьколистий* – *іван-чай вузьколистий*. Частина українських нормативних назв родів є кальками з російської мови, наприклад, *біловус*. З огляду на все це українська ботанічна номенклатура потребує істотного вдосконалення [3, с. 13].

Ще в середині XIX ст. відомий лексикограф М. Левченко так висловлювався про створення української термінології: «Оскільки бажано, щоб освіта засвоювалася масою народу, то я думаю, що й терміни наукові слід укладати в дусі народної мови, аби згодом вони могли бути прийнятими самим народом» [4, с. 184].

Характерною рисою української мови є її образність, що полегшує сприйняття та створює лексичну тканину, елементи якої взаємно пов'язані різноманітними асоціаціями. Так, ботанічна лексика значною мірою поповнюється за рахунок метонімічного та метафоричного перенесення. Розглянемо ці процеси за семантичними моделями (процес перенесення розглянуто на основі мотиваційних ознак за монографією Р. С. Омельковець «Номінація лікарських рослин в українському західнополіському говорі» [7, с. 28–63], приклади найменувань – за «Словником ботанічної лексики західнополіських говірок» [9]):

Модель 1 'хвороба' → 'рослина, яка цю хворобу викликає або лікує': золотуха 'золототисячник малий (*Centaurea minus* Moench.)', 'золотушник звичайний (*Solidago virgaurea* L.)';

Модель 2 'людина, яка лікує' → 'рослина, яка лікує': баб'нка 'подорожник великий (*Plantago major* L.)';

Модель 3 'орган' → 'рослина, яка цей орган лікує': печу́нка 'трутовик несправжній (*Phellinus igniarius* (L.: Fr.) Quel.)';

Модель 4 'природне явище' → 'рослина, яка цвіте або росте в той час, коли це явище відбувається': морóз 'флокс мітельчастий (*Phlox paniculata*)';

Модель 5 'тварина' → 'рослина, яка поширюється за допомогою цієї тварини': су'бáчки 'череда трироздільна (*Bidens tripartita* L.)';

Модель 6 'місце' → 'рослина, яка на цьому місці росте': болот'ánка 'іноцибе звичайний (*Inocybe geophylla* L.)', 'калюжниця болотна (*Caltha palustris* L.)', 'сухоцвіт болотяний (*Gnaphalium uliginosum* L.)';

Модель 7 'частина тіла або внутрішній орган людини або тварини' → 'рослина, яка лікує цю частину тіла або цей внутрішній орган': же'лудочн'ік 'герань лучна (*Gernium pratense* L.)';

Модель 8 'тварина' → 'рослина, яка є кормом для цієї тварини': інду́шник 'спориш звичайний (*Polygonum aviculare* L.)';

Модель 9 'речовина' → 'рослина, яка містить або виділяє цю речовину': молочáк 'кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale* Wigg.)';

Модель 10 'час' → 'рослина, яка в цей час цвіте або росте': вес'н'івка 'веснівка дволиста (*Majanthemum bifolium* (L.))';

Модель 11 'час' → 'рослина, яка показує час': ча́сик'е 'коронарія зозуляча (*Coronaria flos-cusculi* L.)';

Модель 12 'природне явище' → 'рослина, яка цвіте або росте в той час, коли це явище відбувається': в'ітр'аниц'я 'анемона дібровна (*Anemone nemorosa* L.)';

Модель 13 'місцевість' → 'рослина, яка походить з цієї місцевості': венге́рка 'слива (*Prunus*)';

Модель 14 'страва' → 'рослина, з якої цю страву готують': боршч'івнік 'різак звичайний (*Falcaria vulgaris* Bernh.)';

Модель 15 'людина (антропонім)' → 'рослина, яка пов'язана з цією людиною через певну життєву ситуацію або легенду': іване́ц 'волошка синя (*Centaurea cyanus* L.)';

Модель 16 'тварина → рослина, яка росте на місці локалізації цієї тварини': журавлина (журавл'їна, журахліна, журахлена, журахв'їни, журахв'єни, жураф'їни, жураф'єни, журафліни) 'журавлина болотна (*Oxycoccus palustris Pers.*)';

Модель 17 'хвороба' → 'рослина, яка лікує від цієї хвороби': зобник 'нетреба звичайна (*Xanthium strumarium L.*)'.

Варто зауважити, що мотиваційні ознаки реалізуються в первинних номінаціях, ці ж мотиваційні ознаки, а також їх різноманітні поєднання служать основою для виникнення вторинних номінацій, які утворилися на основі подібності рослин чи їх частин до флористичних або нефлористичних об'єктів чи їх частин. Аналіз вторинних номінацій показав, що більшість із них виникла в результаті метафоричного переносу за подібністю однієї чи кількох зовнішніх ознак зіставляваних предметів. Найчастіше перенесення відбувається завдяки подібності будови, кольору, форми, місця розміру, запаху, смаку, особливостей існування.

У межах базових мотивів можуть бути субмотиви. Окремі номен засвідчують поєднання кількох мотивів номінації. Наприклад, назва *гори́чка*, на наш погляд, – двомотивована. По-перше, вона може походити від слова *гори́ти*, за аналогією до найменування *гори́цвіт*, яке характерне для багатьох рослин із яскравими квітами. По-друге, більш вірогідним є припущення, що ця назва є похідною від слова *гі́ркий* і пояснюється надзвичайно гірким соком рослини. Це засвідчує ще й те, що подібну назву *гори́чка* має ще один представник родини тирличевих – *тирлич звичайний* (*Gentiana pneumonanthe L.*).

Для частини номенів установити точний мотив номінації не можливо, оскільки він або є дуже зневиражений, або не проступає. Наприклад, мотиваційною ознакою номена *ку́р'ача с'л'іно́та* 'перстач гусячий' (*Potentilla anserine L.*) виступає колір, оскільки сама рослина та препарати з неї жодного впливу на зір не мають. Назву *ку́р'ача с'л'іно́та* вживають, зазвичай, для називання рослин із жовтими квітами, оскільки серед них дійсно є такі ('калюжниця болотна' (*Caltha palustris L.*)), пилок яких при потрап'янні в очі викликає їх подразнення та погіршення зору. Зокрема простежена така тенденція: чим старіша назва, тобто сягає ще праслов'янського чи індоєвропейського рівня, тим мотивація затемненіша. Наприклад, немає загальноновизнаної етимології найменування *малі́на* (псл. *malina*). Номен *д'а́тлина* 'конюшина повзуча або біла' (*Trifolium repens L.*), очевидно, походить від псл. **dętelina*. Подальша етимологія непевна, позаслов'янські паралелі відсутні. Це ж стосується й найменування *че́бер* 'чебрець повзучий' (*Thymus serpyllum L.*), псл. форму якого реконструювати неможливо.

Чужомовні елементи часто не навіюють жодних образів. Але не варто заперечувати проти так званих засвоєних запозичень, наприклад, *цибуля*. Вони, за визначенням Т. Секунди, – «ввійшовши в мову давно і змінившись, відповідно до її духу, набули вже в ній права громадянства» [11, с. 12].

С. Й. Караванський стверджує, що запозичення варто впроваджувати лише тоді, коли це єдина можливість збагатити мову та якщо вони не перекреслюють наявних рідних конкурентоздатних слів [2, с. 152], наприклад: *ане^мона* ‘анемона дібровна (*Anemone nemorosa* L.)’, *ге^нра^н* ‘герань лучна (*Gernium pratense* L.)’.

Накопичення знань про об’єкти довкілля, у тому числі й рослини, відбувалося протягом багатьох сотень років. Українські народні назви рослин – результат узагальнень багатих емпіричних даних, тому вони часто є значно інформативнішими за латинські відповідники, оскільки відображають ознаки та властивості фітооб’єктів, які позначають. О. Яната так окреслював народне називництво: «...Народ чудово осягнув різноманітні властивості окремих рослин (лікарські, отруйні, фарбувальні, технічні, поживні і т. д.), дізнався про їх особливості й створив багату скарбницю назв, якими він нарік навколишні рослини, тобто створив свою українську народну номенклатуру» [13, с. 15].

Своєрідність народних ботанічних термінів виявляється на рівні діалектного континууму, на відміну від наукових термінів. Так, народному іменуванню властиве явище синонімії – позначення одного десигната в тій самій говірці кількома номенами. Це характерно, насамперед, для добре відомих рослин: культурних, лікарських, бур’янів, наприклад: *сунічки*, *зе^мл’а^нк’и*, *й’агоди л’ісов’і*, *полуніц’і* ‘суниці лісові (*Fragaria vesca* L.)’; *с’осонка пол’ова*, *не^чуїв’ітер*, *кот’а^чі ла^нки*, *мор’оз’ана трава* ‘хвощ польовий (*Equisetum arvense* L.)’.

Для номінації флоро об’єктів характерне використання і омонімічних рядів, наприклад: *бер’ізка* ‘плаун булавовидний (*Lycopodium clavatum* L.)’, ‘цисус антарктичний (*Cissus antarctica*)’, ‘плющ звичайний (*Hedera helix* L.)’, ‘звіробій звичайний (*Hypericum perforatum* L.)’, ‘березка польова (*Convolvulus arvensis* L.)’, ‘береза повисла (*Betula pendula*)’; *болот’анка* ‘іноцибе звичайний (*Inocybe geophylla* L.)’, ‘калюжниця болотна (*Caltha palustris* L.)’, ‘сухоцвіт болотяний (*Gnaphalium uliginosum* L.)’, ‘гібіскус китайський (*Hibiscus rosa-sinensis*)’.

Сьогодні встановити причини появи таких однакових назв для різних видів рослин не завжди можливо. Отже, багато назв виявились рухомими, такими, що пов’язані не з однією, а з кількома рослинами. Західнополіським флорономенам притаманна і широка варіативність (зафіксовано значну кількість фонетичних, акцентуаційних та граматичних варіантів західнополіських фітономенів, наприклад: *без*, *биз* ‘бузок ‘звичайний (*Syringa vulgaris* L.)’; *наг’ід^мк’и*, *наг’ід^мкі*, *нагудкі*, *ноготк’і*, *навудк’у*, *наг’ід^мки*, *наг’ід^мк’і*, *наг’ітки*, *наг’ітки*, *нагуд^мкі* ‘нагідки лікарські (*Calendula officinalis* L.)’; *л’енах*, *л’енух*, *л’ен’іх*, *л’ен’іха* ‘півники болотні (*Iris pseudoacorus* L.)’ та експресивність, наприклад: *лушп’ашка* ‘сорт цибулі (*Allium*)’; *л’убка* ‘веснівка дволиста (*Majanthemum bifolium* L.)’; *л’он’ок* ‘льон-довгунець (*Linum usitatissimum*)’.

Іноді фітономени мають дуже вузьке поширення, наприклад: *мед’ова к’в’ітка* ‘алісум повзучий (*A. repens*)’; *м’ел’ва* ‘аконіт дібровний (*Aconitum*

anthora L.)'. Проте окремі рослини, наприклад, калина звичайна, або червона калина (*Viburnum opulus L.*), липа серцелиста (*Tilia cordata Mill.*) добре відомі усім і їх назви є загальноукраїнськими. Але потрібно пам'ятати; щоб обрати назву за нормативну, варто правильно оцінити її вживаність. А це можливо лише на основі аналізу матеріалів діалектологічних досліджень, зокрема словників ботанічної лексики, атласів поширення фітономенів тощо.

Більшість західнополіських найменувань флори є окремими лексемами (приблизно 60%), наприклад: *мил'н'анка* 'мильнянка лікарська' (*Saponaria officinalis L.*), *мурт* 'мирт звичайний' (*Myrtus communis*), *місочки* 'грицики звичайні' (*Capsella bursa pastoris (L.)*), *мимеліки* 'оксаліс' (*Oxalis*), *м'учина* 'півники болотні' (*Iris pseudoacorus L.*). Решту становлять назви, утворені за моделлю атрибутивного словосполучення, наприклад: *мішачий г'яцунт* 'мускарі вірменський' (*Muscari armeniacum*), *мішачий хвостик* 'сансев'єра трисмугаста' (*Sansevieria trifasciata*), *мох болот'аниї* 'плаун булавовидний' (*Lycopodium clavatum L.*), *березова губа* 'чага' (*Inonotus obliquus Pil.*), а в поодиноких випадках – за моделлю сурядного словосполучення, наприклад, *братик і сестриця* 'фіалка триколірна' (*Viola tricolor L.*), *мама й мацуха* 'підбіл звичайний' (*Tussilago farfara L.*), *Іван і Мар'я* 'фіалка триколірна' (*Viola tricolor L.*). Ці словосполучення переважно уніфіковано на зразок *акація біла*, хоча такий порядок слів (означуване слово, означення) не характерний для української мови. Трапляються і полікомпонентні номени, наприклад: *сл'ози божойі матері* 'чаполох пахуча' (*Hierochloe odorata Wahlb.*), *оч'і божойі матері* 'латаття біле' (*Nymphaea alba L.*). Отже, ми бачимо загальну тенденцію до універбізації. Використання двокомпонентних номенів, на наш погляд, зумовлено такими причинами: рослина мало використовується у лікуванні або загалом малознана, наприклад: зозулинець чоловічий (*Orchis mascula L.*), мильнянка лікарська (*Saponaria officinalis L.*); необхідністю вирізнення рослини серед подібних видів за будовою, місцем проростання, властивостями, наприклад: кропива дводомна (*Urtica dioica L.*), собача кропива (*Leonurus quinquelobatus L.*), зозулинець чоловічий (*Orchis mascula L.*) та ін.

Дослідивши зафіксовані номени (більше 4 тисяч найменувань без їх варіантів на позначення 513 видів флорооб'єктів та понять, пов'язаних із ними), з'ясували, що кількість назв для кожного десигната різна. Вона варіює від 43 (гличики жовті (*Nuphar lutea L.*), півники болотні (*Iris pseudoacorus L.*)) до 1 (калина, малина, липа). Мінімальна кількість найменувань характерна для дерев та кущів, які є найбільш знаними серед рослин і назви яких найдавніші. Це, на наш погляд, пояснюється такими факторами: поширенням рослини на досліджуваній території; місцем проростання її (в населеному пункті, в лісі, в полі, на болоті і т.д.); життєвою формою рослини (дерево, кущ, трава), її дикорослістю або належністю до культурних форм; харчовими властивостями; використанням у лічництві. Припускаємо, що найбільш знані для носіїв

досліджуваних говірок рослин характерним є вагоме переважання назв, які належать до одного дериваційного гнізда (очевидно, вони є найдавнішими для цих видів), наприклад: *барв'їнок*, *багно́*, *поу́лін*, *чебре́ц* або наявність двох етимонів, що мають високі індекси домінування, де один належить до давніших, а інший – до новіших, близьких до наукової номенклатури, наприклад: *румйáнок* – *ромáшка*; *йáгоди* – *чорні́ці*; *ба́бка* – *подорóжник*; *молочáй* – *кульба́ба*. Для рослин, які були інтродуковані на територію Західного Полісся (галінсога дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora* Cav.)) або не мають широкого застосування у народній медицині (анемона дібровна (*Anemone nemorosa* L.), півники болотні (*Iris pseudoacorus* L.)), характерна наявність багатьох дериваційних гнізд. Серед спорадичних найменувань чітко виокремлюється група інноваційних, здебільшого двокомпонентних назв: *сумна́ д'ївчина* 'березка польова' (*Convolvulus arvensis* L.), *украї́н'с'кий жен'ше́н* 'звіробій звичайний' (*Hypericum perforatum* L.) [7, с. 27].

Висновки та перспективи дослідження. Фітоназви утворюють розгалужену щодо репертуару тематичну групу лексики. Встановлено поліфункціональність одних номенів і монофункціональність інших. З'ясовано, що в окремих випадках номени виявляються полісемічними; за структурою більшість найменувань є моноксемами; лексична варіативність номінацій зумовлена такими чинниками: реалізацією різних мотиваційних ознак при номінаціях, впливами інших мов, внутрішньоговірковими трансформаціями в межах номінацій; семантичні деривати є наслідком метонімічного та метафоричного перенесень на основі асоціативного зв'язку за просторовою, часовою чи логічною суміжністю.

Список використаної літератури

1. Доброчаева Д. Н., Котов М. И., Прокудин Ю. Н. и др. Определитель высших растений Украины. Киев: Наук. думка, 1987. 548 с.
2. Караванський С. Секрети української мови. Київ: Кобза, 1994. 152 с.
3. Кобів Ю. Словник українських наукових і народних назв судинних рослин. Київ: Наук. думка, 2004. 800 с.
4. Левченко М. Замѣтка о русинской терминологии // Основа. 1861, июль. С. 184.
5. Омельковець Р. С. Композитивне словотворення як спосіб номінації флорооб'єктів в українських західнополіських говірках // Літопис Волині: Всеукраїнський науковий часопис. 2010. № 7. С. 151–154.
6. Омельковець Р. С. Метонімізація західнополіських фітономенів // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2016. № 25. Том 1. С. 54–58.
7. Омельковець Р. С. Номінація лікарських рослин в українському західнополіському говорі. Луцьк: Вежа, 2006. 301 с.
8. Омельковець Р. С. Семантична трансформація як спосіб номінації фітооб'єктів у західнополіських говірках // Типологія та функції мовних одиниць. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2014. № 2. С. 207–216.

9. Омельковець Р. С. Словник ботанічної лексики західнополіських говірок // Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2009. 220 с.
10. Перебийніс В. С. Деякі закономірності в розвитку термінологічної лексики (на матеріалі Енциклопедії кібернетики). Мовознавство. 1974. № 4. С. 3–12.
11. Секунда Т. Принципи складання української технічної термінології // Вісн. Ін-ту Укр. Наук. Мови. 1930. Вип. II. С. 11–21.
12. Симоненко Л. О. Формування української біологічної термінології. Київ: Наук. думка, 1991. 152 с.
13. Яната О. Значение мѣстной номенклатуры при популяризації естествознания // Школьные экскурсии и школьный музей. 1913. № 5. С. 1.

References

1. Dobrochaeva, D. N., Kotov, M. I., Prokudin, Ju. N. et al. (1987). *Opredelitel' vysshih rastenij Ukrainy* [The determinant of the vascular plants of Ukraine]. Kiev: Naukova dumka. [in Russian].
2. Karavanskyi, S. (1994). *Sekrety ukrainskoi movy* [The Ukrainian Language Secrets]. Kyiv: Kobza, 152. [in Ukrainian].
3. Kobiv Yu. (2004). *Slovnyk ukrainskykh naukovykh i narodnykh nazv sudynnykh roslyn* [Dictionary of the Ukrainian scientific and popular names of the vascular plants]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
4. Levchenko M. (1861, July). *Zamyetka o rusynskoi termynolohyi* [Outline of the Rusyn terminology]. *Osnova*, 184. [in Ukrainian].
5. Omelkovets, R. S. (2010). *Kompozytyvne slovotvorennia yak sposib nominatsii floroobektiv v ukrainskykh zakhidnopoliskykh hovirkakh* [Features of the medical plants names semantic composition in the Western-Polissian dialect]. *Litopys Volyni*, 7, 151–154. [in Ukrainian].
6. Omelkovets, R. S. (2016). *Metonimizatsiia zakhidnopoliskykh fitonomeniv* [Metonymisation of westernpolissyan phytological nominations]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia*, 25, Vol. 1, 54–58. [in Ukrainian].
7. Omelkovets, R. S. (2006). *Nominatsiia likarskykh roslyn v ukrainskomu zakhidnopoliskomu hovori* [The nomination of medicinal plants in the Ukrainian Western Woodlands dialect]. *Lutsk: Vezha*. [in Ukrainian].
8. Omelkovets, R. S. (2014). *Semantychna transformatsiia yak sposib nominatsii fitoobektiv u zakhidnopoliskykh hovirkakh* [Semantic derivation as the way of nomination of phytological objects in westernpolissyan dialects]. *Typolohiia ta funktsii movnykh odynyts*, 2, 207–216. [in Ukrainian].
9. Omelkovets, R. S. (2009). *Slovnyk botanichnoi leksyky zakhidnopoliskykh hovirok* [Glossary of the botanical lexics in the Western-Polissian dialects]. *Lutsk: P. P. Ivaniuk V. P.* [in Ukrainian].
10. Perebyinis, V. S. (1974). *Deiaki zakonomirnosti v rozvytku terminolohichnoi leksyky (na materiali Entsyklopedii kibernetiky)* [Some regularities in the development of the terminology lexicon (based on the Encyclopedia of Cybernetics)]. *Movoznavstvo*, 4, 3–12. [in Ukrainian].
11. Sekunda, T. (1930). *Pryntsypy skladannia ukrainskoi tekhnichnoi terminolohii* [Principles of compiling Ukrainian technical terminology]. *Visnyk Instytutu Ukrainskoi Naukovoï Movy*, 2, 11–21. [in Ukrainian].
12. Symonenko, L. O. (1991). *Formuvannia ukrainskoi biolohichnoi terminolohii* [Formation of the Ukrainian Biological Terminology]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
13. Janata O. (1913). *Znachenie myestnoj nomenklatury pri populyarizacii estestvoznaniia* [The local nomenclature role in the popularization of the natural sciences]. *Shkol'nye ekskursii i shkol'nyj muzej*, 5, 1. [in Ukrainian].

Омельковец Руслана. Особенности народной ботанической терминологии в украинском западнopolесском диалекте. Стаття посвящена дослідженню однієї з самих древніх терміносистем українського мови – ботаничної термінології. Показані фактори формування цієї терміносистеми в українському западнopolесскому мові, відображені структурні та семантичні особливості досліджуваної лексико-тематичної групи. Встановлено, що семантичний дериват є наслідком метафорического переносу на основі асоціативної зв'язи по просторовій, часовій або логічній смежності.

Ключевые слова: лексема, ботаническая терминология, фитономен, западнopolесские говоры, семантические модели, номинативная вариативность, лексическая вариативность.

Omelkovets Ruslana. The Peculiarities of the Folk Botanical Terminology in the Ukrainian Western-Polissian Dialects. The article deals with the investigation of the lexical structure of Western-Polissian dialect which presents a particular interest as far as it concerns lexics reflecting different language changes in local dialect since the Western-Polissian dialect preserves the real treasure for slavic philology. The lexical and theme groups are analyzed in this work. The botanical vocabulary group appeared to be the oldest and the most valuable one for learning in the course of the study of the history of language. The analysis has been carried out from the semantic-motivation point of view. It has been revealed that one part of the names have direct motivation and the other – indirect motivation. Few names can be motivated in different ways. The names of the plants in the Western-Polissian dialect form a theme group of vocabulary that is rich in the repertoire, high level of representation and the nominative variability of designations. Changing the meaning from well-known trees and shrubs to those phyto-objects that are known only to individual dialect native speakers, they also depend on the expanded range of the plants in the studied area, on the place of their growth, life form, nutritional and medicinal properties. Most plant names are monolexemes. Analytical names are represented mainly by the type of attribute phrase. The repertoire of the names indicates the formal variation of the Western-Polissian dialect at the phonemic, accent and grammatical levels. The article deals with the topical group of the names of plants which are quite ancient and worth studying in the course of the history of language. In the focus of consideration are the semantic transformations in the result of metonymical changes based on botanical vocabulary, the so-called metonymic transference. It has been revealed that semantic derivatives are the result of the associative connections caused by spatial, time-based or logical contiguity. The author differentiates metonymy proper and the metonymy complicated by derivation. The characteristic peculiarity of the analyzed group of words is presence of absolute synonyms for many notions. Often, in one settlement or even in the respondent's conversation several notions are used to denote the same phenomenon. Majority of the literary names, especially of foreign origin, have several phonetic, morphologic or accentuation variants.

Key words: botanical lexics, lexeme, phytological nominations, Western Polissian dialects, semantic models, nominative variability, lexical variability.

Стаття надійшла до редколегії 29.09.2016